

5-iki napi parancsában a többi között ezeket mondta: „Százados ellenségünkkel az elszámolás ideje elkövetkezett.”

Abdul Hamid és Mithad pasa.

Két eredeti sürgöny fekszik előttünk, mely Abdul Hamid és Mithad pasa közötti viszonyt tünteti fel. A két sürgöny így hangzik:

London, jan. 7.

Egy hiteles konstantinápolyi sürgöny szerint a kamara többsége a nép között egy Mithad demonstráció ügyében agítál. Az izgatok arról igyekezzenek felvilágosítani a népet, hogy egyedül az Abdul Hamid és Mithad közötti személyi kérdés mentheti meg az országot, s e helyzetbe csakis a szultán gyengesége hozta.

Konstantinápoly, jan. 7.

A szultán értesülvén a rendőrmisztértől, hogy a képviselők nagyszzerű Mithad tüntetésre izgatnák, összehívta a minisztertanácsot és kijelentette, hogy az ő uralkodása alatt Mithad visszahívására gondolni sem lehet.

Anglia beavatkozása

felől az ellentétes hírek folyton érkeznek s bizonytost nem is fogunk tudni a parlament megnyitáig s a választélfelirat fölötti szavazásig. Angol parlamenti, különösen liberális körök erősen készülnek a parlamenti campagnera — Granville és Hartington, ja whigek két vezetője, felhívást intéz a két ház whig tagjaihoz teljes számban való megjelenésre, a mire teljes kilátás is van. De Beaconsfield lord pártja is erősen készül s reméli a győzelmet, minek bekövetkezése kilépésre kényszerítené Salisbury és Carnarvon s kezdetét jelentené Anglia tényleges beavatkozásának. Ennek előkészítésére a londoni kabinet különben folyton tesz intézkedéseket, nemcsak saját hadereje szervezése által, hanem azzal is, hogy kifelé tapogatózik, mint például legközelebb a dán és svéd-norvég udvaroknál. E két helyen az angol ajánlatok állítólag visszautasítottak ugyan, de maga e lépés már nagy izgatottságot okozott. — Berlinben, hol Dánia felől nem igen nyugodtának érzik magukat. Egyébiránt jól értesült forrásból konstatalják, hogy London és Berlin közt a viszony nagyon feszült s az angol kormány egyenesen Bismarck herceget teszi felelőssé a békekötés nehézségeiért.

Mika Károly kir. mérnök

jelentése Háromszék megye közigazgatási bizottsága gyűlésén január 8-án.

Az államot készletben lévő kavicsnak egy része elterítettett. Maksa és Eresztvény közt a folyamathatban lévő utasbályozásnál a földmunka nagyban bevégezett, és a kőalap lerakották kis hiánnyal és részben kavicsal ellátottak.

A megye és községi utakon ezen hó folytán közmunka nem teljesített; bevégezett Arapatak és Előpatak közt 4 uj hid építése 2615 frt költséggel; továbbá az imecsfalvi hidnak javítása 503 frt 10 kr. és egerpataki hidnak újból építése 200 frt költséggel, ezen utóbbi építés Egerpatak községe által eszközöltetett.

Természettudomány és társadalom.

II.

Midőn rámutatok azon ferde nézetekre, melyekkel a humanizmus emberei a természettudományoknak, hogy úgy mondjam létjoga ellen vívják a szemlalom-harcot, korántsem céloim a human tudományok értékét lejjebb szállítani, mert így magam is az elfogultság bűnébe esném. Sőt ellenkezőleg állítom, hogy azok az értelmes beszéd és gondolkodás fötényezői, melyek nélkül a természettudományokban is biztosan haladni nem lehet. A humanizmus jelen szervezetében és módszerében keresendő azután azon baj, mely miatt értéke csökkent, ez idézte elé azon veszélyt, mellyel a realizmus fenyegeti. A humanizmust objective a classica philologia képviseli, mely századokon át öre vala a culturának, s talán maradt volna továbbra is, ha a rideg formák helyett a belalkatra, a szellemre volnának több tekintettel. Nézzük középtanodáinkat: nem többit adnak-e itt a külső formákra, mint a szellemre s csodálhatjuk-e, ha a tanuló a sok „szabály” tanulás miatt, melyet a tanító a tanításnál szakadatlanul fülébe kiáltoz, nem foghatja fel a szellemet, megunja a nyelvtanulást, mint olyat, melynek „az életben ugy sem veszi sok hasznát.”

Ily módszer mellett a humanizmus csakugyan veszélyt fenyegeti s szerintem csak ennek realisálása segíthetne a bajon.

De térjünk vissza a természettudományokhoz. Mint mult közleményemben felemlítém, ezen tudomány fejlődésére zsbabasztólag hat azon ferde felfogás, mely szerint igen sokan csak az alkalmazott természettudományban keresik ennek becset. Ezen nézet, melyet a humanizmus mesterei a létérti küzdelemben indítottak, annyira átszivárgott társadalmukba is, hogy dacára a természettudományok gyors terjedésének, még igen sokan vannak, kik e tudománnyal foglalkozókat nem mondom, hogy lenézik, de mindenesetre nem részesítik azon tiszteletben, mint a human tudományok embereit. Jobban mondva nem ismerik őket, akkor, midőn a legkisebb pegazusrugta nyögdeséssel is fényes tehetőségekkel, kitűnő tudománnyal bíróknak szokták tartani.

A társadalom ferdén ítél embereiről. Hibázik, midőn a gyakorlat embereinek tulajdonit oly műveket, melyek sohasem voltak övéik, mert a gyakorlati alkalmazáson belül léteztek egy oly szellemi alap, melyet ezek létre hozni sohasem tudnak, csak építeni rá. De, mint Pasteur, a francia akademia egyik kitünősége mondja — nincs is a tudományoknak oly kategoriája, melyek jogosan alkalmazott tudománynak letne nevezni, hanem van a tudomány és a tudománynak van alkalmazása.

A régiek felfedezték a villanyosságot a borostyánkőben, Gilbert az 1600-ik évben kiterjeszté azt más testekre is; ezután a kutatóknak egy egész sora következett, kikre jött Galvani, Volta és a magneto-electricitás felfedezője Faraday, azután Oersted, Arago, Sturgeon és Ohm; de még azon villanyos távirót, mely az emberi gondolatot oly gyorsan röpti, egyik sem készítette meg, sőt nem is gondolt arra, hogy fölfedezésének gyakorlati alkalmazása is lesz valaha, mely egyeseknek

és államoknak pénztárába ezereket varázsoland. Ok, a felfedező minden anyagi haszonra való tekintet nélkül munkálkodtak, egyetlen jutalmukat a lelki élvezben keressék, mely nekik minden új igazság felfedezésénél kinálkozott.

Az egyes buvár, mint Helmholtz mondja, meg van jutalmazva az öröm által, melyet az új felfedezések, mint a gondolat megannyi vívmányai felett érez, az aesthetikai szépség által, mely az egyes ismeretek közötti szellemi összefüggés s azoknak egymásból folyó következtetéseiben, mint a szellem uralmának nyomdokaiban nyilvánul; meg van jutalmazva azon öntudat által, hogy a tudomány tökéltéhez, melyen az embernek a külvilág feletti uralma alapul maga is ereje szerint hozzájárul. Nem egy, kinek halála után szobrot emeltek, boldog leendett, ha az arra fordított összegnek bár csak tizedrészt is kezébe adták volna. A nagy Kepler nélkülözések közt halt el, mert nagy szellemen nem engedte, hogy oly hitet valljon, mely fölfevéseken, emberi traditiokon alapult. A természeti igazság kiderítése levén célja, midőn azt megtalálta, lemondott minden anyagi javadalmáról, csak hogy szelleme szülőitöknek élhessen.

Mikor Galilei, mint tanuló a pisai templomban egy ingó lámpa érverését számolva észrevette, hogy a lengések tartama független a lengési ívek nagyságától: akkor sem ő, sem más nem képzelte, hogy e felfedezés alapján a viharok által földünk legtávolabb vízeibe hanyatott tengerész ez által képesítve lesz a hosszúsági fokot, mely alá jutott pontosan meghatározni.

A gyakorlati emberek célja egészen más, mint azoké, kik a természet örök törvényeit tanulmányozzák. Fölfedezéseket gyakorlati emberek sohasem fognak tenni, mert elméjököt, oly szellem lengi át, mely a fölfedezőktől merőben különbözik. Megfordítva, felfedezők soha eszméiket hasznosítani, vagy gyakorlati irányba terelni nem tudják, mivel hogy céljuk a speculatio határain kívül esik. Így fogva fel a természettudományok értékét és becset, világos lesz előttünk, hogy az a szellemi erő fejlesztésében épen oly tényezőként szerepel, mint a humanizmus szerepelt akkor, midőn, még inkább az eszmék és érzelmek világában mozgott. A társadalomban épen ugy meg kell lenni a haladásnak, mint az egyes embernél. Ugy kell igazítani a mérleget, hogy azon az egyensúly teljes legyen, mert mihelyt a mérleg egyik, vagy másik oldalra billen, azonnal felszégesség mutatkozik. A társadalomnak pedig tökéletesnek kell lenni.

Ha a mult idők nemesebb és melyekben gondolkozó férfiai, a középkor sivár mezéjéről szelidebb és világosabb légkörbe, az örökké mosolygó Italia és örök szépségű Graecia ege alá kívánczoltak, hogy ott szívöknek enyhületet, lelkiüknek magasztosabb érzelmeket kölcsonözzenek, azon ne csodálkozzunk, ha nem itéljük el azokat, kik egészen a bálványozásig hódoltak az ókor classicitásának, minthogy itt hitték feltalálhatni azon igazságot és örök törvényeket, melyeket szellemük szüntelen keresett. A kor azonban haladott és magával vitte az emberiséget, az idők változtak és abban a viszonyok is. Oly ismeretek világa derült ránk, melyeknél tisztán láthatunk, s melyek a világszágért szomjuhozott oly szüntelen mosolygó légkörrel veszik körül, mint Hellas fonségesen szép ege. Miért evézünk izzasztó munkával, az ókor classicusainak elhasznált járművein, csak azért,

Szerencsés lövés.

Történeti beszély.

(Braunfels E.)

(Folytatás.)

— Sikerülni is kell! — kiáltá Barriere vér szemre kapva. — Fogjunk hát gyorsan a munkához, mert minden óra drága.

Fourionnak, ki az e féle dolgokban igen jártas volt, hamar sikerült egy alkalmas írora akadni, ki a gunyiratot oly ügyesen lemásolta, hogy a leggyakorlottabb szem sem volt képes különbséget tenni az eredeti és utánzótt írás között. Arról is gondoskodtak, hogy a lapnak teljesen azon színeze legyen, mintha a szedők kezén már átment volna s így előkészülve, mielőtt a nap a láthatárról eltűnt, lovagjaink már utban voltak Versailles felé. A királyi kastélyba megérkezve, azonnal jelentették a szolgálattelvő testőrtszinek, hogy igen fontos, magát a királyt közelről érdeklő ügyben haladéktalan kihallgatást kívánnak. Mi természetesen, mint hogy bebocsáttattak. A király eleinte bossznak látszott, hogy ily későn zavarják. De miután Fourion Károly okait oly meggyőzőleg adta elé s a végzetes lapot átnyújtotta, a király haragja a legfelsőbb fokra hágott. Arra, hogy a dologban valami félreértés, vagy rosszakarat lenne, nem is gondolt s teljesen meg volt győződve a felől, hogy a tény tisztán áll előtte.

— Ah! s még ily szemtelen módon merészkedett személyemből gunyt csinálni! — kiáltá magán kívül. — Ah! itt példát kell mutatni. Vagy maradhatsz-e büntetlen a tett, mely a koronát bemocskolja?

— Sír! ön Franciaországunk tartozik vele, — viszná Fourion hódoló kifejezéssel, — hogy a felszégertőt örökre ártalmatlanná tegye.

— Kétségen kívül örökre! — tevé hozzá Barriere, mert érezte, hogy neki is kell valamit mondania.

— Legelőször a delinquens személyével kell tisztába jóni, a többi későbbi dolog. — Ezen szavakkal íróasztalához lépett a király s tollat ragadvá kezébe, megtette a szükséges rendeletet, melynél fogva a felszégertő Surville Rudolf bárhol azonnal elfogassák s ideiglenesen a bastille parancsnokának átadassék.

Az alávaló csel, hogy az alkalmatlan vetélytársat örökre eltegyék láb alól — tehát sikerült. Mert abban nem lehet kétség, hogy a király, ki a leghörszékenyebben meg volt sértve, a gunyirót előtérősziglan a bastille sötét falai közé fogja zárni. A legmelyebb hajlongások között, de belsejökben örülve távoztak Fourion és Barriere a király terméből. Midőn a kastély udvarára léptek, már egészen sötét volt, annál fogva elhatározták, hogy ily későn nem indulnak utnak, hanem Versaillesben meghálnak. Nemsokára mély álomba merültek, hogy ocsmány tettők szerencsés kimenetelét még egyszer átálmodják.

De a gazemberék terve, oly közel a sikerhez, mégis hajótörést kellett hogy szenvedjen és pedig azon oldalról, a honnan legkevésbé lehetett volna várni.

Midőn a király az elfogatási parancsával kész volt, egy boritékba zárta azt, mely a párisi rendőrfőnök címét viselte. A szolgálattelvő testőrtiszt szabályszerűleg azonnal egy börténkésbe tette a levelet, melyet gondosan bezárt s a melynek ki nyitására Párisban a rendőrfőnöknek egy más kulcs állott. A bezárt táská, mely egy nyakbavető szíjjal volt ellátva, haladéktalanul átadott egy udvari vadásznak, hogy azonnal Párisba szállítsa. — Ezen egyén történetesen a már általunk ismert Fermont Victor volt. A mai nap nagyon kellemetlen volt a szegény ifjura nézve, mert a vita, melynek a parkban tanui valánk, nemhogy bevégezhető volt, hanem még komolyabb alakot vett föl.

— Tibaut nem az az ember volt, a ki árnyékától megijed. Terve mellett állhatatosan megmaradott s az utról, melyre lépett, nem tért le, ha mindjárt a legnagyobb akadályokkal kellett is megküzdnie. Minden kísérlete, Victort arra bírni, hogy a szép Anna kezéről lemondjon, falra hányt borsó volt s így jött azon gondolatra, hogy vetélytársát örökre eltakarítsa az utból. Igen kitűnő pisztolylövő volt s ha egy éjj lovaglás alkalmával Versailles és Páris között az uton egy golyó hirtelen átfurja az udvari vadász bordáit, ki mondja meg, honnan jött a gyilkos őn? Mert hogy az eset után a vadász a titkot nem fogja kifecsegni, arról Tibaut szeme és keze jót áll.

A véletlen ugy akarta, hogy a parancs, melynek következtében Fermont Victornak Párisba kellett mennie, Tibaut tudomására jőjön s azonnal megvillant agyában a gyilkos gondolat, hogy az alkalmat felhasználja. Lakására sietett, pisztolyát megtöltötte s aztán mellékutakon az országra loptozott. Egy kissé még Páris felé ment, míg egy facsoport között alkalmas buvóhelyet talált, honnan a lövést intézte. Nem kellett hosszasan várnia. A lödögégés már hallható volt s arca kaján örömtől mosolygott. Időközben szeme a sötétséghez hozzászokva, a lovast meglehetősen távolságban fölismerte. Hirtelen letérdelt a nedves fübe, pisztolyát még egyszer megvizsgálva. Minden rendben volt. A lovag vágatva jött. . . egy villám . . . egy csattanás . . . a ló magasra ágaskodott s a következő pillanatban neki vadulva a legsebesebb galoppban elvágatott. Tibaut meglepetésgrogt fel helyéről s szivdobogva nézett utána a rohanónak, ki nemsokára eltűnt a sötétségben. A gonosztevő egészen más eredményt várt, mert biztosan célozott s a golyónak számítása szerint ellenfele hátán kellett volna átmenni. Igen, de egy jalkiáltást sem hallott s vérvnyomokat sem vett észre az uton. Tovább vizsgálódott hát a párisi uton, hogy a lövés eredményéről teljes bizonyosságot szerezzen magának; mind hasztalan: sem vér